

V Наукові читання пам'яті Ганса Гросса:

*збірник тез міжнародної
науково-практичної конференції*

(м. Чернівці, 09 грудня 2025 року)

Чернівці

Чернівецький національний університет
Імені Юрія Федьковича
2026

УДК 343,9(082)
Н-34

Редакційна колегія:

Білокурський Руслан Романович – доктор економічних наук, професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Вдовічен Віталій Анатолійович – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Жаровська Галина Петрівна – докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Кунчев Йонко – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Варненського вільного університету імені Чорноризя Храбра, м. Варна, Болгарія.

Neringa Palioniene - Doctor of Sciences, Dean of the Faculty of Law of Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania.

Mariana Mitra-Nita – PhD. Law, Faculty of Law and Administrative Sciences, Ovidius University of Constanta, Romania.

Sergiu Băieșu – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Молдовського державного університету, Молдова.

Балук Ігор Григорович – директор Чернівецького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС.

Н-34 В Наукові читання пам'яті Ганса Гросса : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 09 грудня 2025 року). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2026. 232 с.

ISBN 978-617-8703-58-5

Матеріали викладено в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

ISBN 978-617-8703-58-5

УДК 373.9 (082)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «КРИМІНАЛІСТИКА: ВІЗІЇ ГАНСА ГРОССА»	7
Stela Botnaru. ROLUL CONTRIBUȚIILOR LUI HANS GROSS ÎN DREPTUL PENAL MODERN ȘI CRIMINALISTICĂ.....	7
Mariana Toma, Mariana Mitra-Niță, HISTORY OF THE ESTABLISHMENT OF CRIMINALISTICISM AS A SCIENCE.....	11
Martynenko O.P. HANS GROSS IM KONTEXT DER WISSENSCHAFTSPHILOSOPHIE: METHODOLOGISCHE INTUITIONEN DES „HANDBUCH FÜR UNTERSUCHUNGSRICHTER ALS SYSTEM DER KRIMINALISTIK“	15
Біленчук П.Д., Гаврилюк М.М. ГАНС ГРОСС – ЗАСНОВНИК І ФУНДАТОР КРИМІНАЛІСТИКИ: ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ НАУКИ	20
Біленчук П.Д., Іванків З.Я. СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГЕОПОЛІТИЧНО-ПРАВОВІ КОНЦЕПЦІЇ ЮРІЯ ЛИПИ: ІСТОРИОГРАФІЯ, СЬОГОДЕННЯ І ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ.....	24
Одерій О.В. ВНЕСОК ГАНСА ГРОССА У ДОСЛІДЖЕННЯ ТАЙНОПИСУ	27
Торончук І.Ж., Грекул-Ковалик Т. А. БУКОВИНА У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ТА ПЕРЕВИХОВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	29
Шевчук В. М. ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ КРИМІНАЛІСТИКИ: ВІЗІЇ ГАНСА ГРОССА ТА СЬОГОДЕННЯ	33
Шепітько В. Ю. ВІД ВІЗІЇ ГАНСА ГРОССА – ДО СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ КРИМІНАЛІСТИКИ.....	39
Шепітько М. В. ІННОВАЦІЇ В КРИМІНАЛІСТИЦІ: ВІЗІЇ ГАНСА ГРОССА ТА СУЧАСНІСТЬ	42
Ющик О.І. МАЙНОВІ ОБМЕЖЕННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ ДЕЗЕРТИРСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.....	44
СЕКЦІЯ «ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ У ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД»	48
Бондар В.С. УЧАСТЬ СПЕЦІАЛІСТІВ-ВИБУХОТЕХНІКІВ У РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ТЯЖКИХ, ОСОБЛИВО ТЯЖКИХ ТА СЕРІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, СКОЄНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ	48
Василова О.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	53
Вуйма А.Г., Олексин Д.Ю. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНІКО- КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ДОКУМЕНТУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ.....	57
Капустіна М.В. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ДОКАЗІВ У ДОКАЗУВАННІ ЗЛОЧИНІВ АГРЕСІЇ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ.....	61
Міхальов С.Ю. ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ	64
Неділько Я.В. ГУМОР У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	67
Попович М.В. НЕВІДКЛАДНИЙ ОБШУК: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА ПРАКТИКА ЄСПЛ.....	70

СЕКЦІЯ «КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПІД ЧАС ВІЙНИ»	74
-Глушкова Д.В. ПТСР І КРИМІНАЛЬНА ПОВЕДІНКА ВІЙСЬКОСЛУЖБОВЦІВ. РИЗИКИ, ПРОФІЛАКТИКА, ШЛЯХИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ	74
СЕКЦІЯ «СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА: ВИКЛИКИ У ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД»	77
S. Benthhaus, M. Garazdiuk, I. Kozhokar, DISASTER VICTIM IDENTIFICATION IN ARMED CONFLICT: THE UKRAINIAN EXPERIENCE IN BUILDING A SUSTAINABLE FORENSIC CAPACITY	77
Батицький В.В. ГРАМАТИЧНІ ФОРМИ ПРЯМИХ ЗАКЛИКІВ.....	81
Гараздюк М.С., Кожакар І.Ю. КОМПЛЕКТАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ВАЛІЗИ ДЛЯ ПОСМЕРТНОГО ДАКТИЛОСКОПЮВАННЯ	84
Гуменська М. О. ОБ'ЄКТИВНІ МЕЖІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	87
Дегтярєва Н.С. ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВОЄННИЙ ЧАС	90
Козань Н.М., Коцюбинська Ю.З., Чадюк В.О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЗАГИБЛИХ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	93
Коломийська І. А. ПРОПАГАНДА ВІЙНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ СТ. СТ. 436, 436-2 КК УКРАЇНИ)	96
Коцюбинська Ю. ОСОБЛИВОСТІ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТРАНСПОРТНОЇ ТРАВМИ У ДІТЕЙ	100
Леган І.М., Юхимець К.Р. РОЛЬ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	102
Філянович О. І. РОЛЬ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА У ВОЄННИЙ ЧАС	106
СЕКЦІЯ «ТРАНСФОРМАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД»	108
Туляков В.О. ІНЖЕНЕРІЯ ЗЛОЧИНУ ТА ЗЛОЧИННОСТІ: НОВІ ПРОЄКТУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ	108
Богатирьов І. Г. ПРОБЛЕМА УТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ Р.Ф. В УКРАЇНІ	115
Тертишник В.М. ДОКТРИНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВА ЛЮДЯНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЙОГО ПОРУШЕННЯ	117
Письменський Є. О. ПРИВАТНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ТА МЕЖІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВИПРАВДОВУВАННЯ, ВИЗНАННЯ ПРАВОМІРНОЮ, ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ, ГЛОРИФІКАЦІЮ ЇЇ УЧАСНИКІВ	121
Карчевський М.В. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СИСТЕМ ШІ	125
Жаровська Г.П. ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ	129
Юрчишин В. М. ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА ПРИ ЗАХИСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	134

СЕКЦІЯ «ТРАНСФОРМАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД»

Туляков В.О.,

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права,
суддя ad hoc Європейського суду з прав людини,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України

ІНЖЕНЕРІЯ ЗЛОЧИНУ ТА ЗЛОЧИННОСТІ: НОВІ ПРОЄКТУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Тези представляють методологічну рамку для кримінологічного аналізу в умовах війни, масових переміщень населення та цифровізації. Обґрунтовується концепція кримінально-аналітичної та криміналістичної інженерії як переходу від реконструкції минулого до проєктування безпечного майбутнього. Аналізуються три ключові напрями: доказова кримінологія, Systematic Social Observation як мультимодальний метод вивчення поведінкових мікросередовищ, та інженерія злочину та злочинності як системи проєктування середовищ, де злочинність стає технічно складною та соціально не вигідною. Пропонується трирівневе моделювання (мікро-мезо-макро), інтеграція SSO-даних, цифрові двійники міст, VR/AR-тренажери віктимності та принципи позитивної віктимології в контексті управління посткримінальною поведінкою.

1. Сучасна кримінологія переживає методологічну кризу: традиційна статистика та польові дослідження не охоплюють гібридні загрози, фрагментацію соціальних зв'язків, цифрові ризики війни [1] Стокгольмська премія з кримінології 2026 року, присуджена Чаріс Е. Кубрін і Марку В. Ліпсі, підтверджує: наука має руйнувати міфи про міграцію та покарання, а не обслуговувати політичні страхи [2] Криміналістична інженерія, як продовження доктрини В.Ю. Шепітька [3], формує нову модель антикримінальної діяльності: перехід від розслідування до проєктування, від реагування до системного моделювання та запобігання, від реконструкції минулого до інженерії майбутнього.

2. Доказова кримінологія: наука проти міфів. Доказова кримінологія, ініційована Лоуренсом Шерманом, акцентує на науковій оцінці ефективності заходів протидії злочинності [4]. У своїх дослідженнях Кубрін доказово продемонструвала, що іммігранти першого покоління вчиняють менше злочинів, ніж уроджені громадяни, а зростання частки іноземців у громаді не корелює зі зростанням умисних убивств [5]. Вплив міграції залежить від правового статусу, покоління, економічного контексту та інтеграційних умов. Для України, що переживає масові переміщення населення через війну, це критично важливо: формування політики щодо внутрішньо переміщених осіб, іноземних громадян та повернення переселенців має ґрунтуватися на даних, а не на стереотипах чи

емоційних реакціях суспільства. Ліпсі, використовуючи метааналіз сотень емпіричних досліджень, довів, що теза «реабілітація не працює» є науково хибною, а ефективність програм залежить не від суворості покарання, а від тренованого персоналу, чіткої структури інтервенції, моніторингу виконання, індивідуальної оцінки ризиків і потреб, когнітивно-поведінкових компонентів [6]. В Україні, де політичні сили регулярно просувають ініціативи з посилення покарань, дані Ліпсі є потужним контраргументом: не санкції знижують рецидив, а працюючі інтервенції.

3. Systematic social observation: дивитися на соціальність інакше. Більшість кримінологічно важливих процесів не фіксується в офіційній статистиці: мікроконфлікти, невербальні сигнали, поведінкові траєкторії, ознаки безладу, неформальні соціальні взаємодії, динаміка натовпів [7]. SSO дозволяє вийти за межі великої статистики і перейти до аналізу поведінкових та контекстних мікросередовищ. Метод складається з двох етапів: якісного (визначення ознак, що підлягають спостереженню) та кількісного (їх кодування та статистичний аналіз). SSO може проводитися особисто, через відео, фото, Google Street View, дрони, онлайн-інструменти, що робить його універсальним від вивчення поліцейської поведінки до аналізу міських гарячих точок. Проте SSO не позбавлене ризиків: Google Street View може показати мертву вулицю, де насправді оживлений трафік, віддалене спостереження створює панорамну фантазію, картинку, що не збігається з реальністю, а дослідник стає невидимим аналітиком, який бачить більше, ніж мешканці району. Такий ефект інколи наближує SSO до цифрового Паноптикону, де контроль стає прихованим.

4. Кримінально-аналітична та криміналістична інженерія: від спостереження до проєктування. Інженерія злочину та злочинності базується на ідеї, що злочин є системою слідоутворення, динамічною й організованою, яку можна реконструювати, моделювати, передбачати, руйнувати до моменту реалізації. Те ж саме актуальне й до злочинності як соціального інституту в державі. Це перехід від криміналістики та кримінології як наук про минуле до інженерії майбутнього. Саме про те мріяв свого часу А.П.Закалюк. На мікрорівні увага зосереджена на індивідуальних рішеннях, емоційних станах, мікроситуаціях, взаємодії злочинець–жертва. Інструментами є ситуаційна інженерія (контрольовані змінні: освітлення, присутність свідків, шум, час доби), гомеокінетичні моделі, що розглядають злочин як обмін енергією, інформацією та речовиною в системі злочинець–жертва–середовище [8], тренажери SSO-даних та позитивна віктимологія. Приклад: VR-моделювання для переселенців показує зниження віктимості на шістдесят–сімдесят відсотків за рахунок зміни поведінкових реакцій. На мезорівні використовуються CPTED (Crime Prevention Through Environmental Design), геоаналітика, соціальна фізика [9, 10], цифрові двійники районів. Основними інструментами є цифрові двійники міст, теплові карти ризиків, аналіз соціальних зв'язків, мережеві моделі організованих злочинних груп, SSO-моделювання міського безладу [11]. Приклад: у деокупованих громадах цифрові двійники дозволять прогнозувати точки грабежів. На макрорівні використовуються агентно-орієнтовані моделі,

симулятори кримінальної політики, оцінка творчого руйнування норм за Шумпетером, моделі демобілізації та ветеранізації. Такі симуляції дозволяють тестувати ефекти санкцій, вплив декриміналізації, наслідки зміни режимів пробації, сценарії післявоєнної кримінальності.

. Інтеграція: SSO плюс інженерія дорівнює повний цикл безпеки. Поєднання методів створює унікальну систему: SSO збирає дані про середовище і поведінку, інженерія моделює механізми злочину, цифрові двійники дозволяють тестувати інтервенції, політика проходить симуляції, середовище змінюється на безпечне [7]. Приклад циклу: SSO фіксується темний вузький коридор біля метро, аналіз показує ключовий фактор сліпа зона плюс густий кущ, інженерна пропозиція полягає в тому, щоб прибрати кущ, змінити кут камери, додати світло, ефект мінус сорок відсотків нападів. Така модель дозволяє перейти від реактивного правосуддя до проактивної безпеки, де кожен елемент системи (громадянин, середовище, технологія, норма) працює синхронно на зниження кримінальних ризиків.

6. Проєкт українського стандарту інженерії злочину та злочинності. Пропонується така архітектура: мікро–мезо–макро моделювання кожної норми Кримінального кодексу в інтерпретації, динаміці та статистичній, обов'язковий компонент SSO для аналізу середовищ, цифрові двійники міст як стандарт безпекового планування, VR/AR тренажери для населення (насильство, шахрайство, грумінг), оцінка норм через шумпетеріанське творче руйнування, інтеграція в стандарти ЕРРО та OLAF, позитивна віктимологія як структурний елемент політики. Цифрові двійники міст повинні стати обов'язковим інструментом для планування безпеки в містах понад сто тисяч населення, а VR-тренажери мають впроваджуватися в школах, центрах соціальних служб, програмах адаптації ВПО. Оцінка кожної норми КК через призму творчого руйнування дозволить виявити застарілі конструкції, які не відповідають сучасним викликам, і замінити їх на більш ефективні механізми. Інтеграція з ЕРРО забезпечить транснаціональну координацію в розслідуванні злочинів проти фінансових інтересів ЄС [12], а позитивна віктимологія перетворить жертву з пасивного об'єкта на активного учасника правосуддя з можливістю попередження подальшої стигматизації [13, 14]

7. Позитивна віктимологія: від жертви до переможця. Позитивна віктимологія подається як методологія, спрямована на подолання обмежень традиційної класичної віктимології, яка фокусується переважно на факті страждання та механізмах заподіяння шкоди [13]. Шлях жертви визначається не лише травмою, а й стратегіями виживання, переосмислення та суб'єктності, яку вона здатна мобілізувати. Три засадничі категорії (самозбереження, гумор і прощення) формують методологічний каркас подолання травми через внутрішню агентність, рефреймінг досвіду та психологічну мобілізацію ресурсів. Самозбереження тлумачиться як здатність жертви зберігати контроль і орієнтацію у ситуації небезпеки, гумор як інструмент розриву з травматичною інтерпретацією подій, прощення як внутрішнє звільнення від впливу агресора без відмови від правосуддя. Для України, де війна створила унікальну ситуацію

масової, системної та тривалої віктимізації, позитивна віктимологія набуває особливої ваги: групи підтримки для жертв воєнних злочинів, місцеві спільноти довіри, волонтерські та громадські інфраструктури, доступність правосуддя без бар'єрів, ресторативні практики для вразливих категорій, індивідуальні плани безпеки для жертв сексуального, домашнього та воєнного насильства, моделі компенсації, що не вимагають доведення ідеальної поведінки жертви, відповідність Директиві ЄС 2012/29/EU щодо прав потерпілих [15]. Такий підхід узгоджується з баченням кримінального права як *ultima ratio*, що повинно працювати з урахуванням інтуїтивних, морально-етичних та психологічних вимірів людської поведінки.

8. *Jus honorum et praemiorum v Jus puniendi*. Суспільство тримається на синергії "злочин і кара - подвиг і нагорода". Ця симетрія не є простою метафорою, а відображає глибинну логіку соціальної регуляції, де санкції, як негативні, так і позитивні, виконують роль інструментів підтримання порядку та легітимності влади. Коли покарання стає безмежним, суспільство занурюється в атмосферу терору, де страх замінює собою довіру до правових інститутів чи перетворює терор на повсякденність. Немає різниці в індивідуалізації покарання, якщо тебе "посодють", керуючись принципом загальної профілактики... Але ще й інша сторона медалі... Коли нагорода втрачає міру, вона перетворюється на фарс: театралізоване дійство, позбавлене реального змісту. Теорія соціального контракту в цьому контексті пропонує не просто філософське обґрунтування, а практичний орієнтир. Вона нагадує, що право карати та нагороджувати не є абсолютним воно існує лише в межах делегованих повноважень і має слугувати захисту прав і безпеки громадян. Соціальний контракт це не історичний курйоз, а жива концепція, яка продовжує визначати межі влади та обов'язки громадян. У світі, де репресивні системи часто виходять з-під контролю, це нагадування про межі залишається більш актуальним, ніж будь-коли.

9. Кримінально-правове заохочення посткримінальної поведінки це один із найдинамічніших інститутів сучасного кримінального права, який формує нову логіку взаємодії між державою та правопорушником. Йдеться не про «прощення» злочину, а про структуровану модель стимулювання дій, які зменшують суспільну небезпеку, компенсують шкоду, сприяють розкриттю злочину чи реабілітації винного. У світовій доктрині цей напрям зростає як альтернатива каральному максималізму, а в Україні як можлива відповідь на запит на ефективність та справедливість правосуддя. Позитивна посткримінальна поведінка традиційно включає добровільне відшкодування шкоди, явку з повинною, активне сприяння слідству, допомогу потерпілому, відновлення соціальних зв'язків та інші дії, які істотно знижують ступінь суспільної небезпеки діяння. Саме тому заохочувальні норми КК України часто функціонують як «механізм компромісу», стимулу, що дозволяє державі отримати реальний правовий результат (розкриття злочину, відшкодування шкоди), а особі обґрунтовану зміну обсягу відповідальності. Особливо активно поняття «позитивної посткримінальної поведінки»

інтегрується в антикорупційне право, у сферу воєнних злочинів, а також у концепції відновного правосуддя [16]. Хоча, як на мене, право донатів базується дещо на іншому.

10. Міжнародна доктрина (англосаксонська та європейська) давніша в розробці теорії *desistance* і ресторативного правосуддя: увага зміщена від каральної логіки до відновлення, ресоціалізації й поведінкового дизайну правових стимулів. Праці колег дають міцну емпіричну й теоретичну базу, зв'язуючи індивідуальні наративи (*rehabilitative stories*) і соціальні зв'язки з ймовірністю припинення злочинної поведінки. Там заохочення розглядають частково як політику кримінальної практики й оцінюють її вплив на рецидив через експериментальні та квазіекспериментальні дослідження [17]. Памятаємо Стокгольм... В українській доктрині інститут «заохочення» формується швидше як правова категорія: класифікація заохочувальних норм, механізмів зміни правового статусу (звільнення від покарання, пом'якшення, врахування при кваліфікації), а також як інструмент кримінологічної політики (антирекорупційні стимули, заохочення співпраці зі слідством тощо). Отже є потенціал для синтезу: українська правова традиція (сильний нормативний фокус) може отримати вигоду від міжнародних емпіричних методів оцінки впливу стимулів (*program evaluation, randomized/quasi-experimental designs*), а міжнародні практики від досвіду української правової кодифікації і адміністративно-правових заохочень (наприклад, у сфері антикорупції або спеціальної співпраці під час воєнного стану).

11. Замість висновків. Українська кримінальна політика майбутнього має базуватися не на страхах, а на науці. Дослідження Кубрін і Ліпсі показують, що політизація міграції та жорсткі покарання не працюють. SSO відкриває доступ до реальних поведінкових процесів, прихованих від статистики. Інженерія злочину та злочинності дозволяє не тільки реконструювати злочини, а й проектувати середовища, у яких злочинність структурно пригнічується. Це модель, у якій злочинність стає керованим ризиком, безпека стає інженерним продуктом, політика стає доказовою та ефективною, громадянин стає учасником безпеки, а не лише її об'єктом. Впровадження цієї моделі вимагає системних змін: підготовки кадрів з новою методологічною компетенцією, створення лабораторій цифрового моделювання при університетах та правоохоронних органах, впровадження обов'язкових SSO-досліджень перед кожною великою реформою КК, розвитку міжнародної співпраці з ЕРРО та провідними кримінологічними центрами світу, формування національної платформи даних, де всі рівні (мікро, мезо, макро) інтегровані в єдину систему.

Лише так, можливо, Україна зможе не просто відновити систему кримінального правосуддя після війни, а побудувати нову, засновану на принципах доказовості, гуманізму та інженерної точності.

De symmetria poenarum et praemiorum in iure criminali?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туляков В. О. Принцип додатковості та методологія контекстуальної криміналізації. *IUS PUNIENDI*. 2025. С. 78–87. URL: <https://hdl.handle.net/11300/30913>.
2. Sockholm Prize in Criminology. Charis E. Kubrin and Mark W. Lipsey Named 2026 Laureates. *Stockholm University*. 2025. URL: <https://www.su.se/english/news/stockholm-prize-in-criminology-to-charis-e-kubrin-and-mark-w-lipsey-1.859870>.
3. Шепітько В. Ю. та ін. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1. Харків: Право, 2019.
4. Sherman L. W. The rise of evidence-based criminology. *Criminology & Public Policy*. 2018. Vol. 17. No. 1. P. 7–28.
5. Kubrin C. E. Immigration and Crime: Assessing a Contentious Issue. *Annual Review of Criminology*. 2014. Vol. 1. P. 89–118.; Kubrin C. E., Ousey G. C. Immigration and Homicide: A Longitudinal Analysis of U.S. Metropolitan Areas, 1980–2010. *Criminology*. 2021. Vol. 59. No. 4. P. 1–33.
6. Lipsey M. W. The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview. *Victims & Offenders*. 2009. Vol. 4. No. 2. P. 124–147.; Lipsey M. W., Cullen F. The Effectiveness of Correctional Rehabilitation: A Review of Systematic Reviews. *Annual Review of Law & Social Science*. 2007. Vol. 3. No. 1. P. 297–320.
7. Connealy N. Systematic Social Observation Methodologies and Modalities in Criminology and Criminal Justice. *Oxford Research Encyclopedia of Criminology*. 2025. DOI: 10.1093/acrefore/9780190264079.013.837.
8. Hirtenlehner H., Mesko G. Crime Propensity and Lifestyle Risk. *European Journal of Criminology*. 2025. DOI: 10.1177/14773708251348321.
9. Pentland A. Social Physics: How Good Ideas Spread. The Lessons from a New Science. New York: Penguin Press, 2014.
10. Туляков В. О. Соціальна фізика та кримінальна відповідальність. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*. 2013. С. 83–88.
11. Clarke R. V. Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. 2nd ed. Monsey: Criminal Justice Press, 1997.
12. Wang Qiandai. Prosecuting Through the European Public Prosecutor's Office (EPPO). *ZENODO* 2025. DOI: 10.5281/zenodo.17492633.; EPPO & OLAF Reports. Joint Annual Report on Fraud Affecting EU Financial Interests. 2024–2025.
13. Akila V., Ramya Niranjani S. From Victim to Victor: A Conceptual Study on Positive Victimology. *Agathos*. 2025. Vol. 31. P. 56–60.
14. Туляков В. О. Теорія стигматизації та часи війни. *Протидія злочинності в умовах довготривалої війни*. 2025. С. 234–240. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29837>.
15. Tuliakov V. O. Transnational Criminal Law, Sovereignty and International Justice: Harmonization Challenges and Policy Evolution. *International Annals of Criminology*. 2025. № 1–23. 23 p. URL: <https://doi.org/10.1017/cri.2025.10076> ;

16. Барабаш О.О. Заохочення у праві: загальнотеоретичне дослідження: автореферат дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2013, 22 с.; Ковбас І.В. Нагородна справа як об'єкт доктринального правового дослідження: пріоритетні вектори *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020 № 43 DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.5>; Ступник, Я. В. (2014). Кримінально-правове заохочення як засіб протидії злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*, (2), 179–188.; Хряпінський, П. В. (2008). Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України. Харків: Право.
17. Bottoms, A., Shapland, J., Costello, A., Holmes, D., & Muir, G. (2004). Towards desistance: Theoretical underpinnings for an empirical study. *Howard Journal of Crime and Justice*, 43(4), 368–389.; McNeill, F. (2006). A desistance paradigm for offender management. *Criminology and Criminal Justice*, 6(1), 39–62. Braithwaite, J. (2002).; *Restorative Justice and Responsive Regulation*. Oxford: Oxford University Press.

Зауваження: У процесі підготовки цього тексту було використано програмне забезпечення генерації тексту (AI Grok 5, ChatGPT 5, Perplexity, Claude, Grammarly) виключно для редакційного редагування та корекції стилю. Відповідальність за зміст і точність юридичного аналізу та пропозицій повністю покладається на автора.